

5. De plaetsnyder Wenceslas Hollar (7), heeft dezen, naer de teekening van Dürer uit het kunstryk kabinet van den graaf van Arundel, met de etsnaeld op het koper gebragt. -Keizer Karel V te Tunis zynde, zond eenen leeuw en vier leeuwinnen naer Gend by zekeren Dominicus Van Houcke, zegt Van Vaernewyck, Historie van Belgis, Gend, 1574, blz. 119.
6. Deze beelden zag men voorheen op eene der bruggen van de Leye, de Hooft-brugge genaemt, met dit opschrift:

A e Gandt le en Fant fraepe sae pere se Taete desuu
Maies se Heppe rompe, si Grace de Dieu. MCCCLXXI

Zie over deze geschiedenis A.Sanderi Flandria illust.Colon 1641 Deel I blz. 149. Misson, Nieuwe reise D.II blz. 77., Messenger des sciences historiques, Gand, 1839 : P. Van Duyse: Le fils bourreau de son père.

7. Hollar Wenceslas: etser en tekenaar (Praag 1607-Londen 1677); hij verbleef een tijd te Antwerpen en vervaardigde meer dan 2700 etsen.

Nota: In zijn werk "Laus Gandae. Eloges et Descriptions de Gand à travers les âges", Gent, 1914, citeert V. Fris de tekst ontleend aan Verachter.

M. STEELS

ALFONS VAN WERVEKE

Op 21 oktober zal het precies 40 jaar geleden zijn dat Alfons van Werveke te Sint-Denijs-Westrem overleed.

Die verjaring wil GHENDTSCHIE TYDINGHEN niet onopgemerkt laten voorbijgaan. En dit om meer dan één reden. In de eerste plaats om de keizer te geven wat des keizers is en niet in het minst om hem aan degenen die tot de generatie van zijn kleinkinderen behoren, van wat dichterbij te laten kennen. En, rekenen we erop, te leren waarden.

Het spreekt vanzelf dat het niet in onze bedoeling ligt in deze enkele bladzijden tikwerk een scherp omlijnd beeld op te hangen van wat het leven en het werk van Alfons geweest is.

Vooraf wat dit laatste betreft zou zelfs een breed opgezet tijdschrift artikel niet volstaan om een enigszins afgerond hiatenvrije bibliografie van zijn geschriften op te stellen. Ons opzet zal er integendeel in bestaan de hechte, onverdeelde sympathie die wij zelf - en ongetwijfeld velen die zowat onze leeftijd bereikt hebben - voor de rasechte Gentenaar, voor de gedegen geleerde en voor de beste mens die Alfons geweest is, over te hevelen op dat jonge volkje dat nog enige belangstelling vermag op te brengen voor andere dingen dan... raadt beslist wat ik bedoel.

Schoenmaker - of als u wilt in een schoenmakerij arbeidende vakman-Karel van Werveke, zoon van Antoon (1), werd geboren te Gent op 14-5-1828. In dezelfde stad huwde hij op 28-9-1859 met de 3 jaar oudere Carolina Merckx die op 12-8-1860 hun eerste kindje ter wereld bracht: Alfons Karel, de held van ons verhaal.

Die geboorte had plaats - wonderbare lotsbèschikking of niet - in een sedert bijna een eeuw gesloopt woninkje gelegen aan de Hoogzonnestraat nr. 8 (sedert een dertigtal jaar Rekelingestraat genoemd). Om precies te zijn in een van die dozijn kaboutershuisjes die toendertijd tegen het Gravensteen aangeplakt stonden, op een passen afstand van het geboortehuis van die andere heel verdiens- telijke doch wellicht meer populaire Strop: J.P. Vandermeulen(2).

Nauwelijks een paar maanden na Alfons'geboorte verhuisde het gezin Van Werveke naar de Hoogstraat nr. 2, waar het ventje op 15-1-1863, een paar maanden voor opa Antoons dood, een zusje kreeg: Maria Elodia.

Beide kinderen schijnen op (de lagere) school heel wat voldoening geschonken te hebben, want de een na de ander werden ze naar de normaalschool gestuurd om er het diploma van onderwijzer(es) te gaan behalen.

Het is niet nodig op zijn verbeelding beroep te doen om te begrijpen wat een financiële opoffering het arbeidersgezin zich zal getroost hebben om hun kinderen zulke kostbare studies te laten ondernemen, wetende dat de normaalscholen in die dagen voor de burgerij ingerichte internaten waren.

Maar goed. 1879 was voor de Van Wervekes een heuglijk jaar want Alfons mocht de normaalschool van zijn geboortestad verlaten gewapend met het zo begeerde als waardevolle "ezelsvel" (3). Zijn onderwijzers- loopbaan begon hij in de school Onderstraat. Daar werkte hij hoogstens 3 jaar, met name de tijd om zich voor te bereiden op het examen van geaggregeerd-leraar van het middelbaar onderwijs in de tweede graad. Inderdaad behaalde hij in 1882 het diploma in kwestie. Nog hetzelfde jaar doet hij zijn intrede in de Rijksmiddelbareschool: als "surveillant", niet als lesgever. Die werkkring stelt hem in staat zich meer en beter bezig te houden met zijn liefhebberij die alras een volwaardig en verantwoord studieobject zal worden: zijn confrontatie met Gents en Vlaanderens verleden. Waarschijnlijk reeds vóór 1888, doch stellig in dat jaar wordt onze "surveillant" bevorderd tot les- gever in dezelfde onderwijsinrichting. Volgens de heer Henri Hac- quaert (4) in de hoedanigheid van onderwijzer.

Om het even, "surveillant", of leraar, of onderwijzer, zijn positie en die van zijn zus onderwijzeres lieten het gezin toe het huis aan de Hoogstraat op 13-8-1883 te verlaten om een ruimere en meer com- fortabele woning te gaan betrekken in nr. 38 van de Saliestraat.

Gedurende zijn verblijf alhier vallen een paar voor de man heel be- langrijke gebeurtenissen te noteren: zijn huwelijk op 25-12-1890 met de 3 jaar jongere Poolse Catharina Petronella Wilhelmina Salowsky; de geboorte van zijn dochtertje Elisa Carolina Catherina op 18-11- 1891 en die van zijn eerste zoontje Wouter Alfons op 27-1-1893. In augustus 1894 verhuizen Alfons en de zijnen naar de Ekkergemlaan 48. Na het overlijden van zijn moeder op 22-7-1898 komt grootvader Karel zijn intrek nemen bij zijn zoon, nauwelijks een paar maanden voor zijn dood (10-2-1899).

Nog 2 jongens kwamen het gezin vervoegen: Hans Hendrik (5) op 22-1-1898 en Laurent op 2-7-1902.

Einde 1921 verloor Alfons zijn vrouw. Hij zelf bracht zijn laatste levensdagen door bij zijn zoon Hans te Sint-Denijs-Westrem. Hij maakte in juni 1932 een ernstige ziekte door. Zich voldoende hersteld voelend zette de nooit rustende werker zich opnieuw aan de arbeid. Helaas niet voor lang, want, zoals we reeds zegden overleed hij op 21 oktober van hetzelfde jaar: in dezelfde toonaard waarin hij geleefd had werd hij op maandag 24 oktober teraarde besteld: zonder omhaal, in volstrekke intimiteit, in alle Van Wervekese eenvoud.

Van wanneer dagtekent van Werveke's interesse voor alles wat Gents en Vlaanderens verleden aangaat? Mijn inziens van heel vroeg. Dat wil zeggen van de tijd toen hij bij de voorbereiding van zijn tweede examen met heel wat aardrijkskundige en geschiedkundige (leer)stof geconfronteerd werd.

Een ding staat inderdaad als een paal boven water; reeds in de loop van 1881 zette hij zijn eerste schreden op het pad van de journalistiek. Geërgerd door het feit dat men hoe langer hoe meer ongehinderd en ongestraft - mooie huisgevels liet vervallen in stede van ze te onderhouden en te herstellen, of, erger nog, van ze gewetenloos te vernietigen, zette hij in het Gentse weekblad Het Volksbelang een campagne op touw die hij tot 1908 zou volhouden en naderhand in andere bladen voortzetten; een campagne waarvan het enige oogmerk was het zijne ertoe bij te dragen zoveel geveltjes mogelijk van de ondergang te redden.

Jaren lang besteedde hij met een hem eigen volharding en standvastigheid zijn beste krachten aan de volbrenging van die taak: het opsporen van bedreigde hoekjes; maar vooral door het aanmoedigen dergenen die zich een of andere restauratie ter harte wilden nemen.

Bouwkundigen niet minder dan eigenaars.

Stellig niet vreemd aan die met een waar jobsgeduld doorgevoerde actie was het door de Gemeenteraad genomen besluit restauratiewillige eigenaars met subsidies tegemoet te komen.

Beter dan met de schaar enkele van zijn kranteartikels te lijf te gaan is het mij niet mogelijk u te tonen hoe hij zich van zijn taak van berichtgever en milieuverdediger meende te moeten kwijten. Betreft de gehistorieerde gevel van het huis nr. 24 aan de Langemunt, tegenwoordig ingenomen door de schoenwinkel Mornie.

Einde 1885. Op een van zijn dagelijkse verkenningsstochten belandt schoolmeester Van Werveke in de Langemunt: "De angst bekwam ons toen wij in de Langemunt stellingen zagen aan het prachtig oud huis, waar nu de Hazewind uitsteekt. Zou men afbreken? Wel neen! Daar staat aan de overkant van de straat onze wakkere vriend, bouwmeester Imbrouck te spreken met de eigenaar van het huis, de heer Frans Cappuyns. Ik vroeg gejaagd wat er op til was, en krijg het verblijdend antwoord dat die heerlijke gevel op heerlijke wijze gaat hersteld worden.

Bravo! Dit huis dat vroeger door de nering van de kruideniers schijnt betrokken te zijn geweest verdient ten volle die bezorgdheid. Gelijk men weet, prijken in half verheven beeldwerk op het vlak boven de gelijkvloerse verdieping vier zeer karakteristieke busten, dragende de keizerskroon. (...) De hogere ventsernissen, waar echt oorspronkelijk beeldwerk uit verbrokkeld is, zullen weer met bas-reliefs worden versierd, en de hele gevel, ten minste zijn onderdelen, in zijn oorspronkelijke trant worden hersteld. Al de oudheidvrienden zullen de heer Cappuyns over deze gelukkige onderneming dank weten. (...) Nu is de knappe bouwkundige Imbrouck bezig met de herstelling van het huis van de heer Cappuyns, goudsmid in de Langemunt. Het is een echt juweel van het einde der 16de eeuw, dat binnen weinige dagen, wanneer de stellingen zullen weggenomen zijn, ieders bewondering zal verwekken. Bravo voor eigenaar en hersteller! (...)

Wij horen dat belangrijk beeldwerk voor die gevel wordt uitgevoerd. Van boven zal hij prijken met de wapens van Vlaanderen, en langs de twee kanten zal men de wapenschilden der huizen van Bourgondië en Oostenrijk te zien krijgen. De keizersbusten in de onderste bogen zijn gans gaaf en puur van onder de kladdagen gekomen. In de thans ledige nissen zullen andere vorstenbusten worden geplaatst. (...) Dit beeldwerk is toevertrouwd aan de heer Janssens, die, naar men ons meldt, er zeer verdienstelijk werk mee zal leveren. (...) Wil de een of andere Gentenaar, benijdenswaardig bezitter van een huis met oude, ofschoon min of meer vervallen gevel, zich er eens opnieuw van overtuigen wat er wel uit zulk een gevel worden kan, hij bringe een bezoek aan de Langemunt, en neme een kijkje op het huis nr. 28 bewoond door de eigenaar, de heer Cappuyns. (...) Besluiten wij met een handdruk aan de beeldhouwer Edmond Janssens... en laat ons hopen dat dit nieuwe goede voorbeeld een groot aantal navolgers zal vinden." (Tekst verspeld; onderstrepingen van ons).

Op gevaar af het kader van ons verhaal te buiten te gaan, willen we toch in telegramstijl uit de doeken doen met welk een enthousiasme Van Werveke telkenmale iemand iets van zijn oude gevel terecht gebracht heeft, deze publiekelijk weet te prijzen en te loven:

2 gevels Veldstraat	- "de eigenaar ontvange onze gelukwensen..."
1 gevel Savaanstraat	- "een woord van lof aan de heer Delebecque en aan zijn bouwmeester, de heer J. Wyckert."
1 gevel Hoogstraat	- "wij wensen de heer Van Bambeke geluk met die herstelling..."
1 gevel Steendam	- "onze hartelijkste gelukwensen aan eigenaar en bouwmeester. Hun voorbeeld vinde veel navolging."
1 gevel Spiegelstraat	- "woord van lof aan de heren Rinskopf, eigenaars en aan de bouwmeester E. Van Hamme en aan de aannemer A. Bovy..."
1 gevel Kammenstraat	- "Mevr. Buyck geeft hierin een goed voorbeeld, dat..."
1 gevel Katalognestraat	- "het goede voorbeeld door de heer Waedemont gegeven,.. Bravo!"
1 gevel Gildestraat	- "ere en dank de eigenaar Meester G. Van Hoorebeke..."

Merk op hoe echt diplomatisch de hartstochtelijke beschermer van Gents patrimonium te werk gaat om zoveel mensen mogelijk in zijn actie te betrekken; ook hoe de in hem huizende moraliserende schoolmeester telkens en telkens om de hoek komt kijken!

(vervolgt)

M. van Wesemael

NOTEN.

- (1) Op de leeftijd van 75 jaar te Gent overleden op 18 juni 1863, en als een der laatste Napoleonisten (oudgedienden in de Napoleontische legers) begraven op het Campo Santo te St.-Amandsberg. Zijn naam gespeld als A. Van Weerveke prijkt dan ook op de herdenkingszuil. Een exemplaar van het geïllustreerd doodbericht dat ter gelegenheid van de teraardebestelling aan de Napoleonisten uitgereikt werd, heb ik niet kunnen terugvinden.
- (2) Josephus Petrus Vandermeulen zag inderdaad het levenslicht (24-3-1869) in de herberg Het Hertje geplakt tegen het Gravensteen: Veerleplein 17. Het Hertje telde onder zijn stamgasten heel wat bekende Gentenaars: de muzikanten Waelpuut, Verheugen en Pilgrim; de schilder De Bleye; de beeldhouwer Vanden Bossche en Mast. Tseef of Tseefke Vandermeulen was een vruchtbare componist en kundig orkestleider.
- (3) A. Van Werveke, Laatste Nieuws, 4 sept. 1932
- (4) Vader van Oudscheppen Prof. Dr. A. Haecquaert. Uit een artikel dat hij schreef voor het Eeuwfeestboek van de Gentse Rijksmiddelbareschool: "In het derde jaar onderwees A. van Werveke, die zich toen reeds sterk op de archeologische studie van Gent toelegde en later de zeer geachte conservator van de Gentse Oudheidkundige Musea werd (...) nam vooral een zeer ruim aandeel in de opzoekingen en het opknappen van de puinen der St.-Baafsabdij" (Mee gedeeld door de heer A. Verhoeven, directeur van de school. Waarvoor onze oprechte dank).
- (5) Prof. emer. Dr. H. van Werveke, een van Pirenne's beste leerlingen. Eminente hoogleraar die op zijn beurt eminente leerlingen vormde. Gezaghebbend auteur van een lange rij wetenschappelijke boeken en artikels. Redacteur van de 12delige Algemene Geschiedenis der Nederlanden; redacteur (voor België) van de 22 delige Bijdragen voor de Geschiedenis der Nederlanden.

* * * * *

OP SPEURTOCHT NAAR DE STANDPLAATS VAN HET MANNEKEN PIS !...

Hiervoor gingen we op zoektocht en consultatie in het Oude Gent. Om alles duidelijk te stellen, moeten we zeggen dat de huidige "Kraanlei" in de volksmond nog "Adjuunleye" heet; omdat er een paar decades terug en veel vroeger nog in verscheidene winkeltjes ajuin werd te koop geboden. De vorige bewoner, dhr. Pipeno, kruidenier, verkocht ook ajuin.